

PRAKTILINE
VÄRVIDE ÖPETUSE
TABEL

[Redacted]

[Redacted]

PRAKTILINE
VÄRVIDE ÕPETUSE
TABEL

1 9 2 5

TRÜKITUD RIIGI KUNSTTÖÖSTUSKOO LIS

WÄRWIDE ÕPETUS

I. järjekorra värwid (põhivärwid, primäärw.) on: kollane, punane, sinine.

II. järjekorra värwid (sekundäärvärwid) on eel-
miste segawärwid: orange, violet, roheline.

- a) orange koosneb kollasest ja punasest;
violet „ sinisest ja punasest;
roheline „ sinisest ja kollasest.

Siis weel nende teisendid:

- b) kollakasorange, punakasorange;
punakasviolet, sinikasviolet;
sinikasroheline, kollakasroheline;

millised koosnewad $\frac{2}{3}$ põhivärwidest ja $\frac{1}{3}$ segawär-
widest.

III. järjekorra värwid (tersiäärvärwid) on:

- kollakaspruun (citrin), mis koosneb
orange'ist ja rohelisest;
punakaspruun (russet), mis koosneb vio-
letist ja orange'ist;
sinakaspruun (oliiv), mis koosneb rohe-
lisest ja violetist pooleks.

Igaüks mainitud tersiäärvärwidest waldab tabelil
 $\frac{1}{3}$ wärwide wälisingist. Sekundäär- ja primäärwär-
wid aga asetuwad tabeli siseringi 12 laigus, samuti
aga ka pööratawal ringil.

Walget ja musta segades saawutame halli wärwi.

Walget wärwi vähem ehk rohkem teistele juurde lisades muutub iga wärw heledamaks (waata suurema wärwisõõri välisringil).

Musta wärwi vähem ehk rohkem teistele juurde lisades muutub iga wärw tumedamaks (waata sise-mist pöörduwat ringi).

Halli wärwi juurde lisades muutuwad wärwid tumemaiks.

SELETUSED WÄRWIDE PRAKTILISEKS KÄSITUSEKS

KOKKUKÕLATA WÄRWIDEPAARID EHK HALWAD KONTRASTID

Aseta sisemine, pöörataw wärwiring nii, et selle kollane laik 1 suurema wärwiringi kollase laiguga 1 kokkulangeb, mille juures mõlemad nooleotsad wastamisi satuwad.

Siis asetuwad kõik ringis üksteise kõrwal olewad wärwid oma läheda sarnaduse tõttu halba wahekorda, mitteharmoneeruwasse, kahjulikku ehk segakontrasti. Sarnased wärwid ühesuguses heleduses ehk tooni tugewuses on alati kokkukõlata ja nende käsitus mitte soowitaw.

Siiski võib ka neidki wärwa wiia kokkukõlasse, kui ühele neist juurde lisatakse walget, millega toon muutub heledamaks, teisele aga juurde lisatakse musta, kuna siis toon muutub tumedamaks.

Sarnasel korral tekiwad harmoonilised teisendid, mille juures otsustab wärwide kontrast, s. o. heledama ja tumedama mõju, saawutades häid tagajärgi.

Tarbekorral wõiks siis kokkuseada:

heledam kollane ja tumedam orange;
„ orange „ „ zinnober;
„ zinnober „ „ karmiin.

Peale selle wõib weel halbu kontraste lahutada walgete, mustade, hallide, kuldsete ja hõbedaste äärtega ja wahejoontega.

Halwad kontrastid on wärwitabelil täpselt tunda, kui pöörata sisemist wärwiringi ühe laigu jagu edasi, nii et 1 kollane (siseringis) ja 2 orange (wälisingis) üksteise kõrwale asetuwad. Kõik paralleelsetes ringides üksteise kõrwal seiswad wärwidepaarid kujutawad siis halbu kontraste, näit.:

kollane ja orange;
orange ja zinnoberpunane;
zinnoberpunane ja karmiin j. n. e.

HARMONEERUWAD WÄRWIDEPAARID EHK HEAD KONTRASTID

Pöörates sisemist wärwiketast jälle endisesse seisukohta, nii et kollane ja kollane (1 ja 1) ühtuwad, asuwad kõik diametraalselt wastuseiswad wärwid muga- wasse wahekorda, s. o. sünnitawad harmoonlisi kontraste (wärwidekõmplementid, s. o. üksteist täienduwad wärwid). Et kindlamini äratunda sarnaseid täienduwaid wärwe — tuleb pöörata sisemine ring nii, et selle kollane laik wälise omale diametraalselt wasta seisaks, mille juures mõlemad noolte otsad allapoole näitawad, et 1 ja 7, kollane ja sinikasviolet üksteise kõrwale asetuwad. Selle järelalusel näitab tabel ainult harmoneeruwaid, üksteise mõju kõrgendawaid wärwidepaare, näit.:

kollane ja sinikasviolet;
orange ja ultramariinsinine;
zinnoberpunane ja türkiissinine;
karmiin ja sinikasroheline;
purpurviolet ja kollakasroheline.

Kollane paistab kollasem, kui kontrastiks on sinikasviolet, sinikasviolet näib wärwikam kui kontrastiks on kollane, punane näib punasem roheline kõrwal, roheline paistab rohelisem punase kõrwal j. n. e.

Niisuguste wärwide kombinatsioonid wõiwad olla suure mõjuwusega, olgu nad täiejõulised puhtwäriwid, walgestatud walge wõi tumestatud musta wärwiga.

Weel ilusamaid wärwidepaare saawutame, kui siseringi kollase 1 pöörane wälisringi purpurpunase 5 kohta, mille tõttu sünniwad järgmised harmoonilised wärwidepaarid:

kollane ja purpurpunane;
orange ja purpurviolet;
zinnoberpunane ja sinikasviolet;
karmiinpunane ja ultramariinsinine;
purpurpunane ja türkiissinine;
purpurviolet ja sinikasroheline;
sinikasviolet ja roheline;
ultramariinsinine ja kollakasroheline;
türkiissinine ja kollane;
sinikasroheline ja orange;
zinnoberroheline ja zinnoberpunane;
kollakasroheline ja karmiinpunane.

Järgnewad wärwidepaarid suuremas ringis asetuwate kolme tertsiäärwäriwega — kollakaspruun, punakaspruun ja sinikaspruun.

Kollakaspruunile, punakaspruunile ja sinikaspruunile
wõib harmooniliseks kontrastiks juurde lisada järgmisi:
8 wärwi, mis neile ringis diametraalselt vastas asetu-
wad, mitte aga need 4 wärwi, mis otse eelmiste all
asuwad, näiteks:

zinnoberpunane
karminpunane
purpurpunane
kollakaspruun ja purpurviolet;
sinikasviolet
ultramariinsinine
türkiissinine
sinikasroheline

orange
kollane
kollakasroheline
punakaspruun ja zinnoberroheline;
sinikasroheline
türkiissinine
ultramariinsinine
sinikasviolet

purpurviolet
purpurpunane
karminpunane
sinikaspruun ja zinnoberpunane,
orange
kollane
kollakasroheline
roheline

kus juures 6 keskmist wärwi kõige paremini vastas-
tikku mõjuwad (kontrasteeriwad). Näiteks kollakas-

pruunil all asuvad 4 värvi: orange, kollane, kollakasroheline ja roheline on eelmisega tooni suhtes liiga ligidased värvid ja nende kombinatsioonid kollakaspruuniga on ainult siis võimalikud, kui üks neist kahest värvist heledam ja teine tumedam võetakse. Seesama on maksev punakaspruuni ja sinikaspruuni kohta.

Samasugune värviringide seisaku wahekord (1 kollane ja 5 purpurpunane) määrab ära sobivaid kolmikvärve (värwide triod).

KOLMIKWÄRWID

Et ühendada 3 värvi mugavaks kolmikuks (triaad), s. o. teatawale walitud wärwile weel juurde lisada kaks uut värwi, kõikide kolme wastastiku mõju suurenemiseks — selleks wõiks walitud wärwile (nimet. seda algwärviks) 1. juurde lisada samal ringil olewaid wärwe 5 ja 9.

Et 1 ja 5, samuti ka 5 ja 9 asetuvad kõrwuti, siis jäetakse kaksorda ettetulew wärw — purpurpunane (5) wälja.

Harmoonlisteks wärwidekolmikuks kujunewad siis:

kollane, purpurpunane ja türkiissinine;
orange, purpurviolet ja sinikasroheline;
zinnoberpunane, sinikasviolet ja roheline;
karmiinpunane, ultramariinsinine ja kollakasroheline;
purpurpunane, türkiissinine ja kollane. j. n. e.

Kui algwäri on kollakaspruun — siis võib sama väri asetada kollase asemele, mille tõttu nüüd saabub trio:

kollakaspruun (citrin), purpurpunane
ja türkiissinine.

Kui algwäri on punakaspruun, siis võib sama väri asetada punase asemele, mille tõttu saame kombinatsiooni:

punakaspruun (russet), ultramariinsinine
ja kollakasroheline.

Kui algwäri on sinikaspruun, siis võib seda asetada sinise asemele, mille tõttu saame:

sinikaspruun (oliiv), purpurpunane ja kollane.

Samuti sünnivad mugavad paarid ja triod kui nende vahele paigutada walge, must, hall, hõbe ehk kuld.

KAHEKORDSED WÄRWIDEPAARID

(Suurema kokkukõla saavutamiseks)

Asetada diametraalselt üksteise vastu välisringi 1 kollane ja siseringi 7 sinikasviolet, nii et mõlemad nooleotsad alla näitavad.

Kui nüüd walitud algwäriks võtta 1, siis walida selle välisringi väri 1-e järele siseringi 7-es väri, siis välisringi 5-es ja lõppeks siseringi 11-es — mille tõttu saavutame paaridega 1 ja 7, 5 ja 11 kaks harmoonilist väriparet, näit.:

kollane ja sinikasviolet — purpurpunane ja roheline
orange ja ultramariinsinine — purpurviolet ja kollakas-
roheline

zinnoberpun. ja türkiissinine—sinikasviofet ja kollane
karmiinp. ja sinikasroheline—ultramariinsinine ja orange
purpurpunane ja roheline —zinnoberpunane ja türkiis-
sinine j. n. e.

Arusaadawalt ei ole eelmised kombinatsioonid maks-
wad ainult täiejõuliste wärwide suhtes, waid kõikide
wärwide heledamate ja tumedamate astete ehk warjun-
dite, —nii siis ka sisingil asuwate segawärwide kohta,
näit.:

nahakollane, roostekollane, teliskiwapunane;
granaatpunane, korintpunane, kannikeseviolet;
tahwlikiwisine, meresinine, mereroheline;
oliivroheline, mirdiroheline, samblaroheline j. n. e.
omis lõpmata wäljawalikutes.

Kõik olemasolewad wärwid kuuluvad eeltähenda-
tud liikidesse, mille tõttu ka siin nimetamata jäetud
wärwide kokkuseaded ei tekita raskusi.

Et saawutada suuremal määral 2 ehk 3 wärwi was-
tastikku mõju—wõib teised tabelil olewad wärwid kin-
nikatta halli paberiga.

Samuti tuleb talitada heledamate ja tumedamate
wärwide mõju kokkuseade saawutuseks.

Suurema wärwimeterjaalide käsituse juures selgi-
tagu nende wastast mõju hallil aluspinnal, silmaspi-
dades eelmainitud juhtnööri.

